

AGROBIZNES, FAN VA TEKNOLOGIYALAR

**АГРОБИЗНЕС, НАУКА
И ТЕХНОЛОГИИ**

**AGRIBUSINESS,
SCIENCE AND
TECHNOLOGY**

**ILMIY - AMALIY
ELEKTRON JURNAL**

№ 083688

ISSN: 3060-5245

TOSHKENT - 2026

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (JAMK University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautas Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna - i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:

08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyeich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n, katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n, professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umiddilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

Jurnalning ilmiyligi:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 911 sahifa.
E'lon qilishga 2026-yil 31-martda ruxsat berildi.

**“AGROBIZNES, FAN VA
TEKNOLOGIYALAR” ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNALI**

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati.

06.00.00 – QISHLOQ XO‘JALIGI FANLARI

- 06.01.01 – Umumiy dehqonchilik. Paxtachilik
- 06.01.02 – Melioratsiya va sug‘orma dehqonchilik
- 06.01.03 – Agrotuproqshunoslik va agrofizika
- 06.01.05 – Seleksiya va urug‘chilik
- 06.01.06 – Sabzavotchilik
- 06.01.07 – Mevachilik va uzumchilik
- 06.01.08 – O‘simlikshunoslik
- 06.01.09 – O‘simliklarni himoya qilish
- 06.01.11 – Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini saqlash va qayta ishlash
- 06.02.02 – Qishloq xo‘jaligi hayvonlarini oziqlantirish va ozuqa tayyorlash texnologiyasi
- 06.02.03 – Xususiy zootexniya. Chorvachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish texnologiyasi
- 06.03.01 – O‘rmon ekinlari. Seleksiya, urug‘chilik va shaharlarni ko‘kalamzorlashtirish. O‘rmonlar agromelioratsiyasi va himoya o‘rmonlarini barpo etish, Dorivor o‘simliklar introduksiyasi, yetishtirish texnologiyasi va agrofarmekologiyasi.

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

SABIROV XASAN NUSRATOVICH, YUNUSOV BEKZOD XAYRUBLOYEVICH O'zbekiston bank tizimida yashil kreditlashni rivojlantirishning institutsional asoslari.....	13
SAPAYEV MAXSUDBEK KARIMOVICH Davlat budjeti ijrosini ta'minlashda soliq nazoratini amalga oshirish yo'nalishlari.....	20
ALLAYAROVA MASTURA KUDRATULLAYEVNA O'zbekiston Respublikasida jamg'arib boriladigan pensiya ta'minoti tizimining shakllanish asoslari va rivojlanish istiqbollari.....	26
АКАБИРОВА ДИЛОРО НИГМАТОВНА, АЗИМБОЕВА ШАХОДАТ ХАМДАМ ҚИЗИ Экономическая оценка внедрения агротехнологий (Agtech) в сельское хозяйство Республики Узбекистан (на примере Хорезмской области).....	34
ASHUROVA MAFTUNA ORTIQ QIZI Xizmatlar sohasining tarmoqlar bo'yicha tarkibiy tuzilishini shakllantirish jarayonlarini davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash amaliyoti.....	39
XO'JAMURODOVA ODINAXON KOMILJON QIZI Xususiy sog'liqni saqlash tizimida boshqaruvni takomillashtirish yo'nalishlari.....	46
ULUG'BEKOV SARDORBEK ULUG'BEKOVICH Inson kapitali va kreativ qatlam kategoriyalarining konseptual asoslari.....	54
SAYITQULOV JAHONGIR ILHOMOVICH Raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy samaradorlikni oshirishga doir xorijiy tajribalar tahlili.....	62
ASHUROVA MAFTUNA ORTIQ QIZI Xizmatlar sohasida investitsion resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish xorij tajribasi va uni mamlakatimizda qo'llash masalalari.....	69
MULLAYEVA MEXRANGIZ AXTAM QIZI Samarqand viloyatida xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorligini oshirish omillari va rivojlanish istiqbollari.....	75
ISMOILOVA NIGORAXON MAHMUDJON QIZI, IBROXIMOV MUHAMMADSODIQ XOKIM O'G'LI O'zbekiston Respublikasi yalpi ichki mahsulotining 2021–2025 yillardagi dinamikasi: statistik tahlil va iqtisodiy o'sish tendensiyalari.....	83
BARATOV SAMARIDDIN ABDUKAHAROVICH Inson kapitali rivojlanishini baholashga ta'siri va uslubiy yondashuvlar bo'yicha ko'rsatkichlari.....	93

SHODMONQULOV KAMOLIDDIN MURODILLAYEVICH

Kichik sanoat zonalarini rivojlantirish orqali hududiy eksport salohiyatini oshirish yo'llari.....100

XOLMIRZAYEV ULUG'BEK ABDULAZIZOVICH

Davlat-xususiy sheriklik modellari, shakllari va mexanizmlari tasnifi.....108

JABBAROV NURBEK ATANAZAROVICH

Sanoat sohasida energiya resurslaridan foydalanishda kvantil regressiya (quantile regression) modelini qo'llash.....124

SULTONOV SHODIYOR ABDUHALILOVICH

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ijtimoiy ahamiyati.....131

SHODMONQULOV KAMOLIDDIN MURODILLAYEVICH, SHOMURODOVA MADINA BAHROM QIZI

Tovar sotishda marketing faoliyatining nazariy-uslubiy asoslari.....140

YAKUBOV SANJARBEK FOZILBEKOVICH

Lalmi yerlarda indeksli sug'urta tizimini joriy etishning nazariy-ilmiy asoslari.....149

QO'ZIBOYEV BEHZOD HAMIDOVICH

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tishning hozirgi holati va istiqbollari.....157

SULTONOV SHODIYOR ABDUHALILOVICH

Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsion yechimlar va kichik biznesning raqobatbardoshligi.....166

ERGASHEV OLLOYOR FURQAT O'G'LI

Ichki auditning institutsional mohiyati va uning korporativ boshqaruv tizimidagi o'rni.....175

TAG'OYEV FERUZ YORQULOVICH

Hududlarda sanoat korxonalari faoliyatini ifodalovchi statistik ko'rsatkichlar tizimi va tavsifi.....187

DO'SIMOV SHOHRUH SHAMURATOVICH

Mintaqa iqtisodiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili (Xorazm viloyati misolida).....196

RAHIMBOYEV MUXTORBEK IKROM O'G'LI

Qoraqalpog'iston Respublikasida aholi bandligi va daromadlari dinamikasi.....203

XAMIDJONOV ABDULAZIZ XASANOVICH, UMARALIYEVA BAXTILAXON RAXMONALI-QIZI

Interaktiv marketingning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari.....211

BEKJANOV DILMURAD YO'LDASHOVICH

Qishloq xo'jaligi oziq-ovqat ta'minot zanjirini optimal tartibga solishning metodologik asoslari.....219

ABDULLAYEV ASLIDDIN NABI O'G'LI

Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida qurilish sanoati ahamiyati.....226

AXMEDOV NU'MONJON MUHAMMADUMAROVICH

Soliq nazorati tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati.....234

JO'RAYEV FARHOD MAMADIYOVICH, PIRMATOVA DILNOZA ORTIQBOYEVNA

Mamlakatimizda gilos yetishtirish va eksportni rivojlantirishning strategik jihatlari.....240

YUSUPDJANOVA NARGIZA UTKIROVNA

Xususiy uy-joy fondidan foydalanish va uni boshqarishning me'yoriy-huquqiy asoslari.....245

AXMEDOVA NILUFAR SHUXRATOVNA

Kichik va yirik biznes subyektlari integratsiyasi samaradorligini oshirishning ilg'or xorij tajribalari va ulardan foydalanish istiqbollari.....254

SAYITBAYEV SHERMIRZA DATKAMIRZAEVICH

O'zbekiston Respublikasi moliya tizimining institutsional asoslari va rivojlanish tendensiyalari.....265

БЕКЧАНОВ ДАВРОН МАШАРИПОВИЧ

Худудларни иқтисодий ривожлантиришда ижтимоий капиталнинг ўрни: социологик ёндашув.....274

RAJABOV ALIBEK XUSHNUDBEKOVICH

Innovatsion iqtisodiyot sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish tendensiyalarini boshqarishdagi zamonaviy yondashuvlar.....283

AXMEDOVA NILUFAR SHUHRATOVNA, RISBEKOVA DILFUZAXON JALOLIDIN QIZI

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning tartibga solish mexanizmlari va hududiy farqlar: O'zbekiston misolida.....290

XIDIROV ALIMARDON DAGAROVICH

Hududlarda tog'turizmini rivojlantirishda investitsiyalarning roli va undan samarali foydalanish muammolari.....296

SHODIYEV MURODJON BAKIROVICH

Moliyaviy hisobotni taqdim etish va hisob siyosatini shakllantirishning nazariy-huquqiy asoslari (1-sonli BHMS asosida).....308

TURSUNOVA NAZOKAT TOLIBJONOVNA

Hududiy innovatsion faollikni oshirishning konseptual asoslari va uning iqtisodiy o'sishga ta'siri (Buxoro viloyati misolida).....316

RAXMANOV MUXAMMADELDOR

Risklarni boshqarishning konseptual asoslari.....323

IKROMOV ELYOR IBODULLOYEVICH

Hududlarda transport xizmatlari infratuzilmasini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.....330

TURSUNOVA NAZOKAT TOLIBJONOVNA

Hududiy innovatsion tizimlar samaradorligini oshirish: global tajriba va milliy imkoniyatlar tahlili.....337

YUSUPOV ABBOSXON ALIYEVICH

Kichik biznes subyektlari faoliyatida inson resurslaridan foydalanish va kadrlar boshqaruvi mexanizmlari tahlili.....348

MUROTOSIMOV SHOXRUX ABDISALIMOVICH

Qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy boshqaruvning nazariy modellari, asosiy prinsiplari va boshqaruv instrumentlari.....357

ТОПИЛДИЕВ СОХИБЖОН РАХИМЖАНОВИЧ

Ўзбекистон иқтисодиётида ИТ-парклар ва сунъий интеллект орқали ривожлантириш йўллари.....368

SOATOV YUSUF XO'JAYOR O'G'LI

Turkiy davlatlar o'rtasida turizm sohasini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.....377

DJURAYEVA IRODA BAHROM QIZI

Sun'iy intellekt asosida moliyaviy firibgarlikni aniqlash tendensiyalari.....383

BABAXOLOV SHERZOD BAXTIYOROVICH

Iqlimga mos qishloq xo'jaligi innovatsiyalarini qabul qilishda institutsional to'siqlar: Ўzbekiston qishloq xo'jaligi misolida.....390

ДИНАРА ТАШЕВНА ГАФАРОВА

Влияние структурных реформ на устойчивость экономического роста Узбекистана.....398

NARMETOVA DILAFRUZ AZAMATOVNA

Mintaqaviy rivojlanishda iqtisodiy salohiyatdan foydalanish va raqobatbardoshlikni ta'minlashning nazariy asoslari (Xorazm viloyati misolida).....405

TOSHOV MIRZABEK HAKIMOVICH

Buxoro viloyatida sanoat tarmoqlarini takomillashtirish va diversifikatsiya qilish masalalari.....413

RAXMONQULOVA NAFISA OLIMJON QIZI

Hududlar iqtisodiyotining tarkibiy transformatsiyasi: baholash usullari va ko'rsatkichlari.....420

ISMATULLAYEV JASUR ANVAROVICH

Mintaqalarni barqaror rivojlantirishda investitsion strategiyani shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....427

BOZOROVA MADINA RAXMAT QIZI

Ta'lim xizmatlari bozorini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi....434

INOBATOV ABROR BOSHLAROVICH

Tijorat banklarida korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish zarurati va uning bank faoliyati samaradorligiga ta'siri.....441

ABDUVALIYEV ZAFAR MAXMUDOVICH

Raqamli transformatsiya sharoitida qurilish obyektlari qiymatini aniqlash jarayonini optimallashtirishning zamonaviy usullari.....450

XANNAROV KOMILJON KARIMOVICH

Davlat byudjetidan aholini uy-joy bilan ta'minlash xarajatlarini ta'minlashning nazariy asoslari.....461

ОЧИЛОВ БАХТИЁР МУМИНЖОНОВИЧ

Инновационные стратегии корпоративного управления в цифровой трансформации железнодорожного транспорта.....467

БЕГЛАЕВ УЧҚУН ХУРРАМОВИЧ

Балиқчиликни ривожлантиришда инновацион технологиялардан фойдаланишни такомиллаштириш.....478

МЫРЗАЕВ БАТЫР ЖИЕНБАЕВИЧ, ДЖУМАНИЯЗОВ УБИНЯЗ ИСМАЙЛ УЛЫ

Сельское хозяйство и перспективы социально-экономического развития Узбекистана.....488

SUNATOV JO'RABEK TURG'UNBEK O'G'LI

Aholiga aloqa va axborotlashtirish xizmatlari rivojlanish dinamikasining statistik tahlili.....500

ДЖАМАЛОВА АСАЛЬ САЙДУВАЛИЕВНА

Научно-методический подход к классификации цепочек добавленной стоимости в овощеводстве.....508

SAMADQULOV MUHAMMADJON

O'zbekistonda milliy iqtisodiyot innovatsion salohiyatidan foydalanish omillarini ekonometrik modellash va prognozlash.....516

ASADOV BAXSHULLO XASANBOY O'G'LI

Mehmon uylari tashkil etishning oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishdagi o'rni va turizm sohasidagi ahamiyati.....528

XAZRATKULOV O'KTAMJON XIKMATULLAYEVICH

Raqamli to'lov tizimlarining iqtisodiy mohiyati va ularning moliya tizimidagi o'rni.....534

BOROTOV SHAROFIDDIN JUMAQUL O'G'LI

Zamonaviy ekonometrik modellar asosida makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni prognozlash usullari.....546

IBRAGIMOVA MADINA ISMOILOVNA

Xizmat ko'rsatish tarmoqlarida innovatsion xizmatlar orqali raqobatbardoshlikni ta'minlashning metodologik asoslari.....555

ABDULLAYEVA SHAHLOXON KAMOLADDIN QIZI

Raqamli bank xizmatlarini takomillashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....562

BOBOJONOVA MADINA JUMANIYOZ QIZI

Hududlarda agroturizmni rivojlantirish konsepsiyasining evolyutsiyasi va ilmiy-nazariy asoslari.....567

URAZMATOV JONIBEK MUSURMANOVICH

Qo'shilgan qiymat solig'ini undirish jarayonida soliq tafovutini (VAT GAP) aniqlash va baholash usullari.....574

SODIQOVA NIGORA TURAYEVNA

Hududlar iqtisodiyotini rivojlantirishda yengil sanoat tarmog'i imkoniyatlari (Buxoro viloyati misolida).....583

MEHMON UYLARI TASHKIL ETISHNING OILAVIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI VA TURIZM SOHASIDAGI AHAMIYATI

ASADOV BAXSHULLO XASANBOY O'G'LI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

E-mail: bakhshulloasadoff@mail.com

<https://orcid.org/0009-0002-0678-5526>

Annotatsiya. Mazkur maqolada oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishda mehmon uylari faoliyatining o'rne va uning turizm sohasi uchun ahamiyati tahlil qilingan. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 7-avgustdagi "Oilaviy mehmon uylari faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori asosida yaratilgan huquqiy va iqtisodiy imkoniyatlar o'rganilib, ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlarning samaralari yoritib berilgan. Maqolada mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: oilaviy tadbirkorlik, mehmon uylari, yashil turizm, barqaror turizm, turistik xizmatlar, turizm infratuzilmasi, marketing va raqamli texnologiyalar.

Аннотация. В данной статье проанализирована роль деятельности гостевых домов в развитии семейного предпринимательства и их значение для туристической отрасли. Изучены правовые и экономические возможности, созданные на основе постановления Кабинет Министров Республики Узбекистан от 7 августа 2018 года «Об организации деятельности семейных гостевых домов», а также освещены результаты проводимых реформ в данном направлении. В статье также выдвинуты практические предложения по устранению существующих проблем.

Ключевые слова: семейное предпринимательство, гостевые дома, зелёный туризм, устойчивый туризм, туристические услуги, туристическая инфраструктура, маркетинг и цифровые технологии.

Abstract. This article analyzes the role of guest house activities in the development of family entrepreneurship and their importance for the tourism sector. The legal and economic opportunities created on the basis of the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated August 7, 2018, "On the Organization of Family Guest Houses," are examined, and the outcomes of the reforms implemented in this direction are highlighted. The article also puts forward practical recommendations for addressing existing problems.

Keywords: family entrepreneurship, guest houses, green tourism, sustainable tourism, tourism services, tourism infrastructure, marketing and digital technologies.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish, xususan, oilaviy tadbirkorlik orqali mehmon uylari faoliyatini kengaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib kelmoqda. Turizm sohasi nafaqat iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash, balki mahalliy aholining bandligini oshirish, hududiy infratuzilmani yaxshilash va milliy qadriyatlarni targ'ib qilishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

2018-yil 7-avgustdagi Vazirlar Mahkamasining “Oilaviy mehmon uylari faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi [1] qarorida esa mehmon uylari faoliyatining huquqiy asoslari belgilab berildi. Ushbu qaror bilan uy-mehmon uylari turizm infratuzilmasining muhim bo‘g‘ini sifatida tan olinib, ularni tashkil etishda soddalashtirilgan ro‘yxatga olish va imtiyozli shart-sharoitlar joriy etildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi “O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini tubdan rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmonida turizmni mamlakat iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri sifatida belgilab berildi. Shuningdek, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev turizmni rivojlantirish masalalariga bag‘ishlangan yig‘ilishlarda qayd etganidek: “Turizm – bu iqtisodiyotning lokomotivi. Har bir hudud o‘z imkoniyatidan kelib chiqib, turistlarni jalb qilishi, shu orqali aholi daromadini oshirishi kerak” [2]. Ushbu yondashuv, ayniqsa, oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va mehmon uylari tarmog‘ini kengaytirishda o‘z aksini topmoqda.

Bugungi kunda mehmon uylari nafaqat xorijiy, balki ichki turistlar uchun ham qulay sharoit yaratib, oilaviy tadbirkorlikning barqaror daromad manbaiga aylanishi, ayniqsa qishloq hududlarida aholi turmush darajasini oshirishga sezilarli hissa qo‘shmoqda. Shu boisdan ushbu maqolada mehmon uylari tashkil etishning oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishdagi o‘rni va turizm sohasidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu mavzuda, ya‘ni oilaviy tadbirkorlik va mehmon uylari faoliyati bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda turizm sohasi rivojlanishida ushbu yo‘nalishning o‘rni alohida ta‘kidlanadi. Jumladan, MDH davlatlari olimlarining izlanishlari ham ushbu masalaning turizm sohasi uchun muhimligini ko‘rsatadi. Masalan, rus olimi N.A.Sedova o‘zining “Развитие сельского туризма в России: проблемы и перспективы” nomli ilmiy maqolasida qishloq hududlarida turizmni rivojlantirishda oilaviy mehmon uylari eng samarali vosita ekanini ta‘kidlaydi. Muallifning fikricha, ushbu yo‘nalish nafaqat hududiy turizmni jonlantiradi, balki mahalliy aholi uchun qo‘shimcha daromad manbai yaratadi.

Belaruslik tadqiqotchi V.I.Kovalenko esa “Сельский туризм как фактор устойчивого развития регионов” nomli ishida oilaviy mehmon uylari qishloq hududlarida infratuzilmani yaxshilash va yangi ish o‘rinlari yaratish jarayonida hal qiluvchi rol o‘ynashini ilmiy asoslab beradi. U, shuningdek, oilaviy mehmon uylari mahalliy madaniyat va an‘analarni turistik xizmatlar orqali namoyish etish imkonini berishini ta‘kidlaydi.

Qozog‘istonlik olim A.S.Iskakovaning “Перспективы развития семейных гостиниц в Казахстане” asarida oilaviy mehmon uylari turizm industriyasida kichik biznesni rivojlantirishning muhim shakli sifatida baholanadi. Muallifning tadqiqotlari natijalariga ko‘ra, Qozog‘istonning ko‘plab turistik hududlarida oilaviy mehmon uylari mahalliy aholining iqtisodiy faoliyatini kuchaytirishda asosiy o‘rin tutmoqda.

Xususan, o'zbek olimlari va tadqiqotchilaridan A.Turobjonov va Sh.Ibragimovning "O'zbekiston Respublikasida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish masalalari" nomli ilmiy maqolasida oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri ekani, xususan, mehmon uylari tashkil etish orqali aholi bandligini oshirish va daromadlarini ko'paytirish imkoniyatlari tahlil qilingan [3].

Shuningdek, X.Xodjiev va N.Abduraxmonovning "Mehmon uylari faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari" maqolasida oilaviy mehmon uylari turistlarga mahalliy turmush tarzini yaqinroq tanishtirish, milliy urf-odat va an'analarni jonli ko'rinishda namoyish etishdagi o'rni yoritilgan. Mualliflar ta'kidlashicha, mehmon uylari nafaqat turizmni diversifikatsiya qilishga, balki hududlarda kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishga ham xizmat qiladi [4].

I.Qodirov va B.Mamajonovning "O'zbekiston hududlarida mehmon uylari faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari" maqolasida esa mehmon uylari tashkil etish jarayonida duch kelinadigan muammolar — infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, marketing xizmatlari va reklama kampaniyalarining sustligi, mehmon uylarini sertifikatlashtirish jarayonidagi ayrim kamchiliklar ilmiy asosda tahlil qilingan. Mualliflar bu borada xorijiy tajribani ham qiyoslab, O'zbekiston uchun mos bo'lgan takliflarni ilgari suradilar [5].

A.Saidov va N.Mirzayevning "Tourism and Family Entrepreneurship in Uzbekistan" nomli maqolasi ingliz tilida chop etilgan bo'lib, unda oilaviy tadbirkorlikning turizm sektoridagi o'rni xalqaro miqyosda tahlil qilinadi. Ayniqsa, oilaviy mehmon uylari orqali "community-based tourism" (jamoaga asoslangan turizm)ni rivojlantirish, xususiy sektor va davlat o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarurligi haqida ilmiy mulohazalar bildirilgan [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda turizm xizmatlarini rivojlantirish orqali aholi daromadlarini oshirish masalalari o'rganildi. Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez usullari asosida mavzuga oid ilmiy adabiyotlar o'rganilib, umumlashtirildi.

Shuningdek, statistik tahlil usuli yordamida turizm sohasiga oid ko'rsatkichlar tahlil qilindi hamda ularning iqtisodiy ahamiyati baholandi. Tadqiqotda rasmiy manbalar va mavjud ilmiy adabiyotlardan keng foydalanildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'zbekiston turizm sohasida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish, xususan, agriturizm va mehmon uylari faoliyatini kengaytirish orqali mahalliy aholining turmush darajasini oshirish va hududiy turizm salohiyatidan samarali foydalanishga katta e'tibor qaratilmoqda. 2018-yil 7-avgustdagi Vazirlar Mahkamasining "Oilaviy mehmon uylari faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori bu borada huquqiy asos yaratib, mamlakatimizda turizmni diversifikatsiya qilishning muhim bosqichini boshlab berdi. Ushbu qaror mehmon uylari

faoliyatini litsenziyalash jarayonini yengillashtirdi, soliqqa oid imtiyozlar belgiladi va ularning xizmatlarini xalqaro standartlarga moslashtirishni ko'zda tutdi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, oilaviy mehmon uylari nafaqat ichki turizmni rivojlantirishga, balki xalqaro turistlarni jalb etishda ham samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Xususan, mahalliy va xorijiy olimlarning tadqiqotlarida qayd etilganidek, ushbu turdagi mehmonxona xizmatlari iqtisodiy, ijtimoiy hamda madaniy jihatdan bir qator ijobiy natijalarni beradi. Masalan, Sedova (Rossiya) qishloq hududlarida oilaviy mehmon uylari turizmni jonlantirishi va mahalliy aholini iqtisodiy faoliyatga jalb etishini ta'kidlagan bo'lsa, Kovalenko (Belarus) ushbu yo'nalish infratuzilmani yaxshilash va yangi ish o'rinlari yaratishda muhim omil ekanini ko'rsatib o'tadi. Shu bilan birga, Iskakova (Qozog'iston) tadqiqotlarida oilaviy mehmon uylari kichik biznesni rivojlantirishning eng samarali shakllaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Melnichenko (Ukraina) esa yashil turizm bilan o'zaro bog'liqligini ta'kidlab, mehmon uylari ekologik barqarorlikni ta'minlashda ham muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekiston sharoitida ham oilaviy mehmon uylari turizmning yangi bozor segmentini shakllantirishi, turistlarga arzon, qulay va milliy an'analarni o'zida mujassamlashtirgan xizmatlarni taklif etishi mumkin. Shu bilan birga, bu faoliyat mahalliy aholiga qo'shimcha daromad manbai yaratadi, ayniqsa, yoshlar va ayollar bandligini ta'minlashda katta imkoniyatlar beradi.

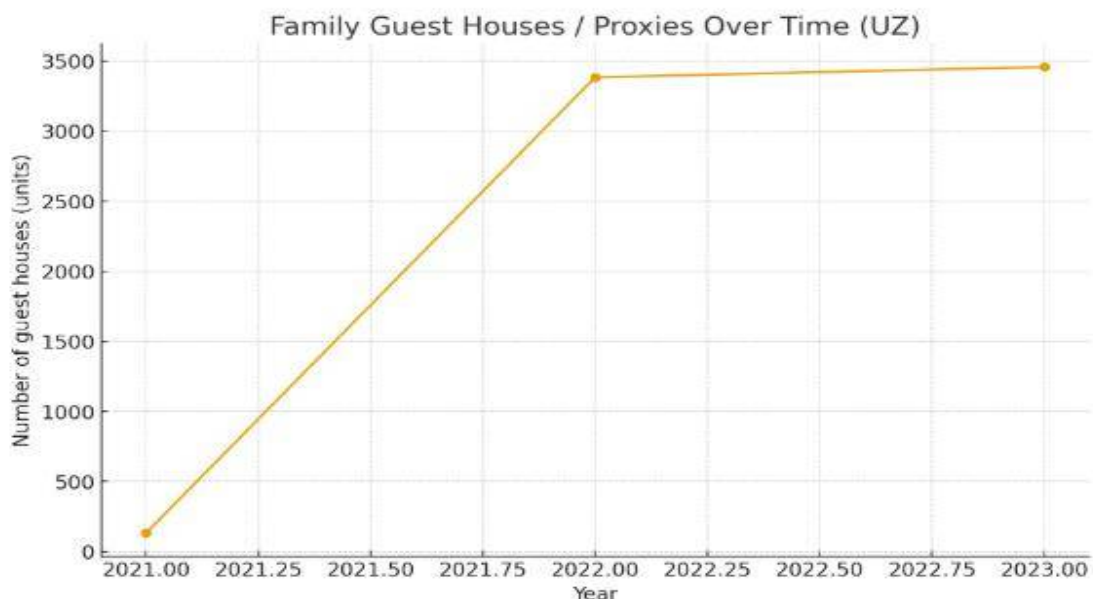
Biroq, mavjud tahlillar asosida ayrim muammoli jihatlar ham qayd etilishi zarur. Jumladan, oilaviy mehmon uylari faoliyatida xizmat ko'rsatish sifati ba'zan turistlarning talablariga mos kelmasligi, marketing va raqamli texnologiyalardan foydalanish yetarli darajada emasligi kuzatilmoqda. Shu sababli, kelgusida mehmon uylari faoliyatini samarali tashkil etishda xalqaro tajribani chuqur o'rganish, xizmatlarni sertifikatlash va standartlashtirish tizimini kuchaytirish, shuningdek, internet va onlayn bronlash platformalaridan keng foydalanish zarur bo'ladi.

2021-2024-yillar mobaynida O'zbekiston Respublikasidagi oilaviy mehmon uylari sonining o'sish dinamikasi keltirilgan (1-rasm).

2021-yilda "individual turar joy obyektlari" 157 ta bo'lgan, shundan 84,7% i — guest house (taxminan 133 ta) ekani ko'rsatilgan. Bu, nisbatan kam miqyosdan boshlab, mehmon uylari segmenti jadal shakllanganini bildiradi.

2022-yil yakuni (noyabr): mamlakat bo'yicha 4 879 ta turar joy obyekti mavjud; shundan 3 384 tasi — guest house va hostel, 939 tasi — mehmonxonalar. Bu tarkib shuni anglatadiki, bozorning eng yirik segmenti aynan kichik formatli (familiar/hostel) obyektlar bo'lib qolmoqda.

2022-yil davomida ixtisoslashgan joylashtirish obyektlarida 651,1 ming kishi joylashtirilgan (ularning 96,1% i — O'zbekiston fuqarolari). Ichki turizm oqimi mehmon uylari uchun barqaror talab manbai ekanini tasdiqlaydi.

1-rasm. “Uzbekistan Tourism & Guest House Indicators (2021–2024)” [7]

2023-yil atrofida ro‘yxatdagi oilaviy mehmon uylari soni 3 458 taga yetgani haqida rasmiy sharh bor — 2022-yildagi umumiy guest house/hostel strukturasiga uyg‘un ko‘rsatkich.

2024-yil holatiga “mehmonxonalar va ularga o‘xshash obyektlar” 2 383 ta bo‘lib, 38 075 xona va 79 469 o‘rin mavjud. Bu ko‘rsatkichlar umumiy joylashtirish quvvatining oshib borayotganini ko‘rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘zbekiston turizm sohasida oilaviy tadbirkorlik asosidagi mehmon uylari faoliyatining rivojlanishi hududiy iqtisodiy barqarorlik, ichki va xalqaro turizmni rag‘batlantirish, shuningdek, mahalliy aholi uchun qo‘shimcha daromad manbai yaratishda muhim omil ekanligi aniqlangan. 2018-yil 7-avgustdagi Vazirlar Mahkamasining qarori oilaviy mehmon uylari faoliyatini litsenziyalash va tartibga solish bo‘yicha huquqiy asos yaratib, ushbu yo‘nalishda tadbirkorlikni rag‘batlantirishga xizmat qilmoqda.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, mehmon uylari nafaqat iqtisodiy ahamiyatga ega, balki mahalliy madaniyat va an‘analarni turistlarga tanitish, yashil turizmni rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta‘minlashda ham samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, xorijiy va MDH mamlakatlari tajribasi oilaviy mehmon uylari kichik biznesning barqarorligini ta‘minlash, yangi ish o‘rinlari yaratish va mahalliy infratuzilmani rivojlantirishda muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonda mehmon uylarini tashkil etish va aholi bandligini ta‘minlash maqsadida quyidagi amaliy choralarni ko‘rish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

-Xizmat sifatini oshirish – Oilaviy mehmon uylari faoliyatida xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash uchun mutaxassislar tayyorlash, mijozlar bilan ishlash bo'yicha treninglar o'tkazish va sifat nazorati tizimini joriy etish zarur.

-Marketing va raqamli platformalarni rivojlantirish – Mehmon uylari onlayn bronlash, ijtimoiy tarmoqlar va turistik platformalar orqali keng targ'ib qilinishi lozim. Shu orqali ichki va xalqaro turistlar oqimi oshadi.

-Huquqiy va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish – Davlat tomonidan soliq imtiyozlari, kredit yoki grantlar berish orqali oilaviy tadbirkorlikni rag'batlantirish muhim. Shu bilan birga, litsenziyalash va sertifikatlash jarayonlarini soddalashtirish tavsiya etiladi.

- Mahalliy madaniyat va an'analarni integratsiya qilish – Mehmon uylari xizmatlarini mahalliy oshxona, hunarmandchilik va folklor dasturlari bilan boyitish orqali turistlar uchun o'ziga xos tajriba yaratish mumkin.

-Ekoturizm va yashil turizmni rivojlantirish – Mehmon uylari faoliyatini ekologik toza hududlarda tashkil etish, chiqindilarni qayta ishlash va barqaror turizm standartlarini joriy etish orqali O'zbekistonning turizm salohiyatini yanada oshirish mumkin.

-Hududiy hamkorlik va tajriba almashish – MDH va boshqa davlatlar tajribasini o'rganish, professional seminarlar va konferensiyalar orqali xalqaro tajriba almashish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 7-avgustdagi 631-sonli qarori — "Oilaviy mehmon uylari faoliyatini tashkil etish to'g'risida".

2. Sh.M.Mirziyoyevning 2019-yil 8-yanvar kuni investitsiya loyihalarini amalga oshirish masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishidagi nutqidan.

3. Turobjonov A., Ibragimov Sh. O'zbekiston Respublikasida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish masalalari. – Ilmiy maqola, 2020.

4. Xodjiev X., Abduraxmonova N. Mehmon uylari faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari. – Ilmiy maqola, 2021.

5. Qodirov I., Mamajonova B. O'zbekiston hududlarida mehmon uylari faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari. – Ilmiy maqola, 2022.

6. Saidov A., Mirzayev N. Tourism and Family Entrepreneurship in Uzbekistan. – Ilmiy maqola (ingliz tilida), 2020.

2026-yil, mart, №3-son.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami:**

Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy